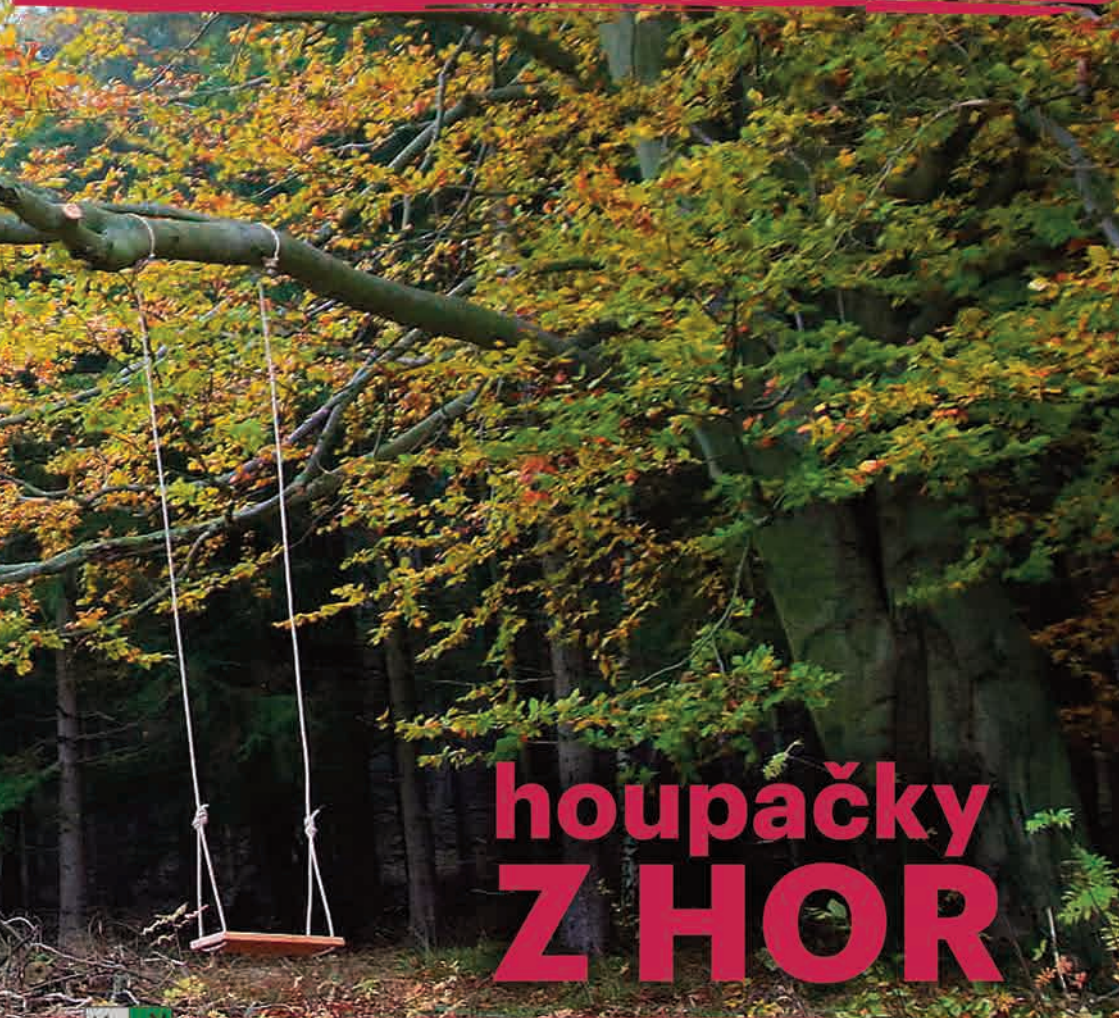

posel
zpod Žalého

4

2021
ročník
XXXI
CENA 10 Kč

houpačky Z HOR

ZPRAVODAJ OBCE BENECKO • PRAMENY OBECNÍ KRONIKY

obsah

z obce		Slovo starosty	3
		Společenská kronika	5
spolky		17. Benecká pouť	6
		Zpráva ke 110.–111. výročí založení SDH Horní Štěpanice	7
		Z hradního deníku paní Ruprechtů	9
z regionu		Houpačky z hor	12
		Pojďte s námi do Pohádkových Krkonoš	13
		Krkonošskými pěšinkami	14
		Hasiči radí občanům	16
historie		Jilemnice v době nové	17
		Muderlanti	20
		Příroda v očích malíře	23
		Zlobí vás děti?	26
		Kůrovec	28
		Povídání o cestách	32
geologie		Netušená krása vnitřku nerostů	39

Příspěvky do pátého čísla Posla zpod Žalého zasílejte do 26. září 2021 na adresu podatelna@obecbenecko.cz

Foto na titulní straně: Houpačka Bukovka v Horních Štěpanicích, článku na straně na straně 12, foto Lukáš Neklan

posel zpod Žalého

Vydává Obecní úřad Benecko, redakční rada: Rada obce Benecko.
Registr. číslo MK ČR E 12668. Podávání novinových zásilek povoleno
ObSP Pardubice č. j. P/1–8190/91 ze dne 27. ledna 1991.

Za věcný a názorový obsah textů odpovídají jejich autoři.
Uzávěrka dne 6. 8. 2021. Náklad 300 ks.

Výroba: *Gentiana* Jilemnice

Slovo starosty

Vážení čtenáři Posla,

blíží se konec prázdnin a po dvou měsících dostáváte opět do ruky náš obecní zpravodaj. A tak zase přináším několik informací o dění v našich vesnicích.

Ze stavebních prací, které probíhají na území naší obce, chci zmínit v první řadě stavbu nového mostu v Prakovicích. Stavba se blíží ke svému závěru a všichni netrpělivě čekáme na jeho otevření. Věřím, že to bude na dlouhá léta poslední uzavírka hlavního příjezdu na Benecko a konec nepříjemností s objízdnými trasami. Užili jsme si s tím všichni své a opět se ukázalo, jak pro české řidiče dopravní značení nic neznamená (viz provoz přes Horní Štěpanice). Z těch akcí na krajských silnicích ještě bude zbývat silnice v mrklově. Neustále tlačíme na Liberecký kraj, aby se příští rok začalo a i sami Mrkllovští se zapojili podpisovou kampaní na podporu tohoto požadavku. V Mrklvě také pokračuje stavba vodovodu a máme již také vybrány dodavatele na rekonstrukci dalších úseků obecních cest (Levínek, Horní Štěpanice), rekonstrukci veřejných WC a obnovu sportoviště Sokolka v Dolních Štěpanicích. Na všechny tyto akce máme velké dotace a všude se nám podařilo vysoutěžit příznivé ceny. Na plánovaný chodník v Dolních Štěpanicích od mostu směrem na Vítkovice máme mapový podklad s výkazem výměr záborů pozemků. Další postup bude záležet na ochotě vlastníků pozemků, jestli poskytnou jejich části pro zmiňovaný chodník. Dále máme objednáno zeměření staré zaniklé cesty od bývalého mlýna v Levíneku (propojení cest) a zadanou projektovou dokumentaci na cestu ve Zdůlni. Dokumentace je podmínkou pro žádost o dotaci, o kterou budeme žádat. Zabýváme se také

Nový most v Prakovicích

Slavnost u obnoveného Ambrožova pramene

možností propojení Dolního Benecka s centrem obce (cesta od chaty Na Špici k bývalé zvonici. Vede zde stará obecní cesta, ale je tam i kousek soukromého pozemku a jsme zde v jednání s majitelem. Pokud to dopadne, velmi se tím uleví stávající cestě na Dolní Benecko, kde v její části je vyhledávaná vycházková trasa Luftákova stezka.

Ještě před prázdninami jsme dokončili poslední úpravy obnoveného Ambrožova pramene na vycházkové trase na úbočí hory Žalý. Je to nenáročná trasa, navazující na Velbloudí stezku a Ambrožův pramen bylo historicky vždy oblíbené odpočinkové místo na této trase. Pramen je i součástí rozsáhlého prameniště Bátovka, odkud má pitnou vodu Mrklov, Dolní Štěpanice a Jilemnice. K této příležitosti jsme uspořádali přímo na místě malou slavnostní akci, kde jsme připomněli něco z historie a obnovy tohoto místa. Této akce se zúčastnili zástupci VHS Turnov, SČVAK, KRNP, Svazku Krkonoše, Svazku Jilemnice a samozřejmě i zástupci naší obce a Střediska služeb, které se podílelo na rekonstrukci pramene. Poděkování náleží dr. Miloši Gerstnerovi za shromáždění materiálů na informační tabuli, Láďovi Šírovi za zednické práce, Honzovi Gerstnerovi a Petru Erlebachovi za obnovení přívodu vody a celkovou úpravu místa, Správě KRNP za dodání mobiliáře i vodohospodářům za podporu celého záměru.

První víkend v září bude opět patřit automobilovým závodům do vrchu. Věřím, že to překousne i těch pár jednotlivců, kteří tomuto sportu příliš nefandí. Zároveň těm ostatním přeji hodnotný divácký zážitek. Akce bude opět pořadatelsky maximálně zajištěna a hned po ukončení závodů proběhne úklid trati, jejího okolí a parkoviště. Pořadatel slíbil, stejně jako v minulých ročnících, maximální vstřícnost a v určitých intervalech zajištění průjezdu účastníkům běžného provozu.

Na závěr bych chtěl všem popřát hezké podzimní měsíce a školákům šťastné vykročení do nového školního roku.

Ing. Jaroslav Mejsnar, starosta

SPOLEČENSKÁ KRONIKA

Jubilea v květnu 2021

František Faistaver, Dol. Štěpanice	87 let
Věra Fajstavrová, Dolní Štěpanice	87 let
Bohuslav Pohořalý, Dol. Štěpanice	82 let
Arnošt Udatný, Benecko	80 let
Marie Braunová, Štěpanická Lhota	80 let
Mária Hendrychová, Hor. Štěpanice	78 let
Jaromír Tomáš, Dolní Štěpanice	76 let
Miroslav Středa, Horní Štěpanice	76 let
Alenka Ulmanová, Benecko	75 let

Jubilea v červnu 2021

Zdeňka Kynčlová, Hor. Štěpanice	88 let
Oldřich Menec, Dolní Štěpanice	87 let
Lidmila Nožičková, Benecko	86 let
Ida Kochová, Dolní Štěpanice	85 let
Zdeněk Kraus, Dolní Štěpanice	80 let
Bohuslav Pochop, Štěp. Lhota	80 let
Antonie Veselá, Mrkllov	78 let
Zuzana Strnádková, Štěp. Lhota	76 let
Anna Kubátová, Mrkllov	75 let
Hana Jeriová, Mrkllov	75 let

Benefiční Dupárna Fest PRO MORAVU

20. srpna 2021 od 19 hodin na Dupárně v Horních Štěpanicích

Zahrají kapely: **MEGADĚS, SOUMRAK, KONECKONCŮ, JAPATO**

Výtěžek bude věnován Sboru dobrovolných hasičů z Moravské Nové Vsi zasazenému tornádem.

PYTLE NA TŘÍDĚNÝ ODPAD

budou nově ke koupi v prodejně potravin v Dolních Štěpanicích. Řádně zavázané a nepoškozené označené pytle bude možné odkládat na novém svozovém místě za hasičskou zbrojnicí v Dolních Štěpanicích.

17. BENECKÁ POUŤ 2021

Sbor dobrovolných hasičů Benecko společně s OÚ Benecko pořádal 24.–25. 7. již tradiční 17. beneckou pouť, jejíž součástí je i hasičská soutěž. Sobotní program – odpoledne registrace soutěžních družstev o broušené poháry.

Aby byla zaručena co největší účast sborů, tak jsem osobně pozval všechny sbory v našem okrsku (celkem 11 sborů) + další – Vichová, Škodějov... Ale ani to nepomohlo v dnešní složité coronavirové době, nakonec soutěžili 4 týmy mužů a jeden tým žen. Počasí nám přálo, a tak za podpory diváků zvítězili v kategorii muži SDH D. Štěpanice A a v kategorii žen si odvezly pohár ženy SDH Valteřice.

Od dopoledních hodin jsme měli řetízkový kolotoč a obří skluzavku. Obě atrakce byly dětmi hojně využívány. Pro účastníky naší akce jsme připravili občerstvení – jak tekutiny všeho druhu, tak například klobása z udírny, steak, párek v rohlíku, nebo domácí koláč, který pro hasiče napekla paní Janatová. Pohodové odpoledne pomalu plynulo a od 19 hodin začala hrát k poslechu i tanci kapela Rejzák. Večerní zábava se opravdu vydařila a domnívám se, že většina hostů byla spokojena.

V neděli proběhla bohoslužba u kaple svatého Huberta za poměrně bohaté účasti.

No a v odpoledních hodinách započal úklid a rozebírání kolotoče, složení skluzavky, vrácení zapůjčených pivních setů hasičům D. Štěpanic, složení stanu atd. atd...

No a co říct závěrem? Z našeho pohledu vydařená akce, poměrně hodně návštěvníků, počasí nám přálo... jenom snad malá účast hasičů způsobena z části koronavirem, z části dovolenými.

A to poslední a nejdůležitější: poděkování OÚ Benecko za podporu, všem hasičům i nehasičům za pomoc při přípravě, realizaci, úklidu celé akce, ale i za možnost parkování na soukromém pozemku (p. Sůva). Ještě jednou všem veliký dík!

Za SDH Benecko Miroslav Janata

Zpráva ke 110.–111. výročí založení SDH Horní Štěpanice

Dovolte mi, abych Vás seznámil s historií obce Horní Štěpanice a s historií SDH v HŠ. Obec Horní Štěpanice je roztroušena po úbočích hor. Skládá se ze čtyř osad a to ze Zákoutí, Rychlova, Štěpanické Lhoty a Horních Štěpanic. Rozloha obce je 550ha. Vznik obce spadá do dávných dob, ale již křesťanských, kdy osazena byla dolina štěpanická panskou čeledí a osada nazvána snad dle pána neb vůdce této čeledi Štěpána. Dle pověstí se založení hradu připisuje rytíři Štěpánovi, který od svého bývalého přítele, později úhlavního nepřítele, rytíře z Ratiboru přepaden a o manželku i děti oloupen na Krkonoše se utekl a zde v hustém lese na skalnatém návrší hrad sobě vystavil. V roce 1701 bylo panství prodáno rodu Harrachů. Hradní cesta byla spojení přes Štěpanice, Benecko, Krausovy boudy až do Špindlerova Mlýna a dále do Prus. Touto cestou všechny životní potřeby do hor krkonošských dováženy byly. Znak obecní – dvě kladiva křížem položená dokazují, že se zde dolovalo, v Poustce ruda železná, v Houšti tuha, u Prakovic a ve Lhotě vápenec. Hlavním zaměstnáním obyvatelstva je domácí tkalcovství a polní hospodářství. Ze spolku je zastoupen odbor Národní jednoty severočeské, odbočka Sokola, spolek včelařský, hospodářský a tkalcovský.

První myšlenkou o založení sboru se zabývali Josef Šír učitel, Josef Šír hostinský, Antonín Janoušek chalupník a Štěpán Pochop chalupník již v roce 1907, ale myšlenka jejich se toho roku neuskutečnila.

Dotyční však pracovali dále. Koncem roku 1909 v zimě uvolil se Štěpán Pochop chalupník s čp. 1 Zákoutí choditi po občanech dům po domu zde, kteří by přistoupili za členy SDH. Za touto příčinou bylo napsáno provolání Josefem Hamáčkem k občanům se žádostí, kdo souhlasí a chce přistoupiti za člena, aby se podepsal. Když bylo přihlášených přiměřený počet, svolána byla ustavující schůze na den 6. 2. 1910 do hostince Benátky. Schůze byla četně navštívena, neboť bylo přítomno 24 osob, kteří se na prezenční listinu podepsali. První účast na požáru byla 20. 6. 1911 při požáru hraběcí pily v Dolních Štěpanicích. V roce 1911 přítel Josef Kadavý s čp. 29 uvoluje se darovati pro stavbu stříkačky pozemek jenž užívá. V roce 1929 se konal čtyřicátý župní sjezd podkrkonošské hasičské jednoty v Horních Štěpanicích. Strojní vybavení: berlovka čtyřkolová ruční 1910, motorová DKW 1954, motorová PS 2 1966, motorová PS 8 1981, motorová PS 12 2003, automobil M 461 1979, automobil Fiat Ducato 2006, přívěs pro PS 12 20004.

Dále se pořádaly hasičské bály v hostinci „Pod hradem“ nebo v nedávné době v restauraci „Pod Žalým“ v Mrklově. Postupně se buduje a vylepšuje areál bývalé školy, Dupárny, kde se pořádají různé akce, jako letní taneční zábavy atd. V roce 1989 jsme vystavěli víceúčelovou požární nádrž. Další rok jsme oslavili 90. výročí založení SDH soutěží hasičských sborů u Pohledničky, dále požárním útokem od požární nádrže na Skalku. Začalo se s výcvikem mladých

hasičů na soutěže v rámci hry Plamen. V roce 2002 jsme se zúčastnili v Roztokách dálkové dopravy vody s historickou technikou ruční stříkačky na délku téměř 5km, která byla zapsána do Guinnessovy knihy rekordů. V roce 2002 ČR postihly ničivé povodně, v Praze bylo zatopeno metro, voda v Karlíně stoupla až na 7m a bylo doslova zničeno mnoho vesnic. Do obce Kly u Mladé Boleslavi jsme darovali finanční podporu 10 600 Kč, výtěžek ze zábavy a příspěvkových darů hasičů.

V dubnu 2003 jsme zakoupili motorovou stříkačku PPS 12. Od obce máme pronajatou bývalou prodejnu potravin, která byla pro malý zájem občanů o nákupy uzavřena. Konají se zde schůzky hasičů, je možné zahrát si společenské hry a je zde poskytováno i občerstvení. Byl uspořádán zájezd do Litoměřic na hasičské slavnosti. V bývalé škole byla zřízena společenská místnost. Zde je možno pořádat společenské akce pro spolky i pro občany, kteří projeví zájem. Mají možnost si objekt pronajmout od obecního úřadu, který na rekonstrukci celé školy vynaložil nemalou částku. Dále jsou zde dvě bytové jednotky a veřejné WC. V roce 2004 byl zakoupen nákladní přívěs za automobil na přepravu hasičské techniky, s kterou se zúčastňujeme různých soutěží, pořádaných okolními SDH. V roce 2005 na jaře v SDH Svojek na shromáždění delegátů byl zvolen nový starosta OSH ing. Mikšánek. Prodávala se zde kniha Historie hasičů okresu Semily. Nejdůležitější akcí r. 2005 byla oslava 700stého založení obce, která se v naší obci spojila se sjezdem rodáků a oslavou 95 výročí založení SDH. K výročí obce jsme v říjnu pořádkali okresní soutěž Plamen, pro mladé hasiče, kterých se na Dupárně sešlo cca 600. S touto akcí nám také velmi ochotně pomohli SDH

Dolní Štěpanice a Benecko. Zima 2005 a 2006 přinesla značné množství sněhu, bylo nutno shazovat několikrát sníh ze střech. Začátkem roku 2007 se přehnal přes naše území ničivý orkán Kyril. Způsobil velké škody v celé republice, několik dní nešel proud, nejezdily vlaky ani autobusy. Kdo mohl pomáhal. Léto 2007 se vyznačovalo dosti velkým suchem, bylo nutno dbát zvýšené opatrnosti. V tomto létě jsme měli s beneckými výjezd na Levínek, jednalo se však naštěstí jen o planý poplach. Na Dupárně jsme pro zastaralost vyměnili kompletně celé chlazení, potrubí i kompresor. Z kraje roku 2009 závod Kablo ve Vrchlabí rušil svoji hasičskou jednotku, tak naše obec od nich odkoupila za dobrý peníz hasičskou výstroj a výzbroj. V létě tohoto roku po inspekci HZS okresu se domluvilo SDH Benecko, Horní a Dolní Štěpanice z důvodů hlavně ekonomických o vytvoření jedné výjezdové jednotky se sídlem na Benecku. Členové této jednotky budou tvořeny ze všech tří sborů. Na podzim jsme začali budovat na Dupárně altán. Zvládl se vybudovat dřevěný rám, vazba a zašalování střechy. V roce 2010 se téměř dodělala dřevěná část Altánu a na naši pouť již byla částečně provozuschopná. Ruku k dílu přidal každý. Tento rok jsme také slavili 100. výročí založení našeho sboru. Od obce jsme dostali prapor, který jsme si nechali vysvětit. V roce 2011 jsme začali stavět druhou část Altánu – tu zděnou. A do první dřevěné části pořídili samozajízdní vrata na dálkové ovládání. Další rok jsme začali vyklízet bývalou prodejnu. Ta je určená k pronajmutí. My se pomalu přemisťujeme do Altánu, který se tento rok, až na malé nedodělky, podařilo dokončit. V roce 2013 jsme k Altánu ještě přistavěli WC. Další rok byly záchody dokončeny. V tomto roce, ale i dalším, jsme si

přivydělávali na brigádách při úklidu pasek a pálení roští. V únoru 2016 jsme u nás pořádali okrskovou schůzi. A v dubnu téhož roku v sokolovně v Dolních Štěpanicích divadelní představení. V červnu se u nás konala okrsková soutěž. Na podzim jsem opravili podpěru plachty a postavili zádveři do Altánu. Další rok jsme zakoupili novou plachtu nad náš dřevěný parket. A společně se Sokolem Mrklov zakoupili párty stan. V roce 2018 jsme celý Altán natřeli a vybudovali novou střechu nad udírnou a výčepem. Další rok pokračovala rekonstrukce pivní boudy. Ještě jsme postavili přístřešek na dřevo. V roce 2020, jsme z důvodu koronavirové pandemie, zrušili oslavy stodesátého výročí založení našeho SDH. S pomocí obce jsme za Altánem vybudovali hřiště, a to nejen na volejbal, ale i na ostatní aktivity našich členů a příznivců.

Každý rok se pořádá pálení čarodějnic, pouťové zábavy, občerstvení na Dupárně a pouťové dozvuky. Cvičení dálkové dopravy vody je již u nás samozřejmostí. Pokud je dostatek sněhu závodíme na sáních i na jiných strojích pro tento účel vyrobených. Dále se zúčastňujeme oslav

výročí založení SDH v okolí. Odbornost hasičů III. stupně má již téměř každý člen. Účastníme se pravidelně referentského školení, které je nezbytné pro řízení obecních aut a posíláme dorost na školení strojníků, velitelů. Pro děti se pořádají mikulášské nadílky. S naší hasičskou mládeží jezdíme na výlety jednodenní, ale také vícedenní pod stan. Starší členy – seniory navštěvujeme při životních jubileích s dárkovými balíčky. Na Dupárně se konají volejbalové soutěže i další akce, zábavy, sousedská posezení. Zdařil se sraz žáků zdejší školy, kteří tuto navštěvovali. V roce 2021 se pokusíme, pokud to situace dovolí, oslavit 111. výročí založení sboru. Přesné datum ustavující schůze je sice 6. 2. 1910, v únoru by nám však do letního areálu mnoho lidí nepřišlo. Děkujeme všem našim příznivcům za podporu věcnou či duchovní a ne jen podporu našeho SDH, ale všech hasičů, kteří v dnešní době vykonávají nelehkou práci. A děkujeme sv. Florianu za výpomoc tam nahoře. Hodně zdraví, štěstí a pozitivní energie v dalším bytí.

Za SDH HŠ Zdeněk Jebavý

Z hradního deníku paní Ruprechtý

Milí hradní přátelé,

opět Vás po delší době zdravím a přináším novinky z hradu. Letošní akce na hradě jsme odstartovali na Velikonoce a to rovnou na Velký pátek 2. 4. 2021. Ruprechtá přichystala velikonoční nadílku pro 90 dětí. Děti si pak během celého dne mohly nadílku vyzvednout v hradní věži. Původně Ruprechtá nachystala 50 balíčků, protože si myslela, že nikomu se v době covidové na hrad nebude chtít přijít. Během týdne předcházejícímu Velikonocům si to však rozmyslela a postupně balíčky přidělávala. Konečný počet 90 ks se jí zdál dostatečně velký, chvílemi měla pochybnosti, co bude se zbylými balíčky dělat. Jaké bylo tedy její překvapení, když večer našla ve věži poslední balíček. Ani ten však nezůstal dlouho sám, protože na hrad přišli poslední velikonoční opozdilci s malým děvčátkem...

První Velikonoce na hradě měly velký úspěch. Ani Ruprechta nepřišla zkrátka, protože na stole ve věži nechala krabici s nápisem dárky pro Ruprechtu. Děti tu nechávaly krásné obrázky pro svou bílou paní, byly tu i velikonoční perníčky, na kterých si samozřejmě pochutnal nejvíce nezbedný Rarášek. Nechyběla ani velikonoční malovaná vajíčka, ze kterých byla vynikající vajíčková pomazánka k večeři. To se všichni olizovali až za ušima... Za všechny dárky moc děkujeme, je od Vás moc hezké, že na Ruprechtu myslíte.

Letošní novinkou na hradě je otevření skály pokladů. Pro děti se skála poprvé otevřela až 5. 6. 2021 (později pak ještě 27. 6.), protože letošní studené počasí dřívějšímu otevření moc nepřálo. Na hrad dorazilo 25 dětí v doprovodu rodičů nebo prarodičů. Všichni se těšili na hradní drahokamy ze skály pokladů, ale nejdříve jsme museli zajít na bývalou hradní věž, kde na nás čekala čarodějnice se svým čarodějem. Ti měli pro děti nachystané „pečené žízaly“, společně pak vařili vynikající polévku z brouků a pavouků. Myslím si, že si to děti užily, stejně tak čarodějnice s čarodějem.

Skála pokladů se otvírala po kouzelném hesle, které děti znaly z Krkonošských pohádek: „Horo, horo, otevři se pro člověka poctivého a vydej mi málo z bohatství svého.“ Ruprechta byla překvapená, že většina dětí heslo znala. Pouze v jednom případě se děvčátko spletlo a chtělo stejně jako Trautenberk – všechno z bohatství svého. Poklad ve skále hlídá kouzelný skřítek, kterému s Raráškem říkáme Cvakálek. Někdy se skála pro děti otevře po jeho zazvonění na zvoneček, jindy se otvírá po jeho cvakavém zvuku, který skřítek vyluzuje. Mnoho dětí se snažilo odhalit, odkud zvuk přichází, avšak nikomu se to nepodařilo. Ve skále na každé dítě čekaly tři drahokamy, sádrové odlitky autíček nebo zvířátek a malované kamínky.

Od skály pokladů se pokračovalo k hastrmankám, které měly v rybníčku kouzelné rybičky. Ty čekaly na vylovení a následné vybarvení od dětí. Vybarvené rybičky pak byly vráceny zpět do rybníčku. O pestrost rybiček nebyla nouze, každý má jinou představu, jak vypadá taková kouzelná rybka. Protože Ruprechta nestíhá prát prádlo na svá dvojčátka, najala si na tuto práci prادلenu Evičku. Prادلenka Evička má plné ruce práce, a tak poprosila děti, jestli by jí s vřšením plínek pomohly. Děti svědomitě vřšely vyprané plínky a skládaly do koše ty vysušené od sluníčka.

Poslední zastávka čekala na děti u kouzelného pařezu, který nám obrůstá různými kouzelnými věcmi. Nejčastěji to bývají kouzelné houbičky, letos však pařez obrostl pohádkami. Co s načatým podvečerem? Inu, ideálně strávený podvečer se ukázal s opékáním buřtů. Než se buřty opekly, bylo třeba děti zabavit. I rodiče si potřebovali odpočinout od upovídání dětí, takže se hra na schovávanou ukázala jako nejlepší řešení. Schované děti hledala sama Ruprechta. Někteří rodiče si stěžují na svá dítka, že jsou zlobivá a neposedná. To se však rozhodně při hře na schovávanou nepotvrdilo, protože na hradě se rozhostilo takové ticho, že by bylo slyšet špendlík spadnout na zem. Inu, žádné z dětí se rodičům neztratilo a děti odcházely domů řádně unavené.

23. 6. se na hradě konala první oslava dětských narozenin. Na tuto akci se Ruprechta obzvláště těšila, protože to byla první oslava narozenin na hradě, pokud nebudeme počítat oslavu 675. narozenin samotné Ruprechty před 4 lety. Na hradě jsme přivítali oslavenkyni s jejími 10 kamarády a kamarádkami. Ruprechta si pro děti připravila zábavu, společně jsme opekly buřtíky, rozdaly dárky. Tak moc se akce líbila, že se Ruprechta už teď těší na další zájemce z řad dětí, které budou chtít na hradě slavit.

26. 6. se na hradě zastavila skupinka dětí ze Základní školy ve Studenci. Děti se vracely ze školního výletu a cestou z Benecka se zastavily na hradě. Paní učitelka pro ně nachystala překvapení, protože se tajně domluvila s Ruprechtou, že je provede po hradě a popovpráví jim kousek hradní historie. Děti to nečekaly, velké bylo jejich překvapení. Líbila se jim i skála pokladů, která se pro ně otevřela, stejně tak i krátký pohádkový les, kde na ně čekalo pár úkolů a odměny za jejich splnění.

29. 6. se na hradě zastavily děti ze Základní školy v Dolních Štěpanicích. Děti se poprvé vydaly na návštěvu jejich hradní paní. Ruprechta je přivítala a připravila jim program stejný, jako tomu bylo v případě dětí ze studenecké školy. Jen Rarášek se tentokrát dětem ukázal.

Od 20. 7. jsme na hradě odstartovali prázdninové prohlídky hradu pro děti i dospělé. Na prohlídkách děti doprovází nezbedný Rarášek, který se dětem moc líbí. Ruprechta se snaží, aby letošní prohlídky byly jiné než byly ty loňské a věřím, že se jí to daří. Na děti čekají jiné úkoly, jiné odměny a jiné zážitky, což se shledává s nadšením u dětí i rodičů. První prohlídka hradu pro dospělé také dopadla úspěšně. Každou prohlídku zakončujeme opékáním buřtů a i v případě dospělých tomu není jinak. Dospělí si také vyzvedávají ve skále pokladů svého „lahváče“, pokud tedy znají to správné heslo. Posezení u ohně se účastní i Ruprechta, která ráda poslouchá vyprávění dospělých a jejich osobních životních zážitků. Nebudeme si nic nalhávat, on ten život strašidla na hradě už je trochu nudný po těch mnoha staletích.

CO CHYSTÁME JEŠTĚ V LÉTĚ?

3. 8. a 25. 8. 2021 – prohlídka hradu pro děti (od 16:00 a 17:00) a pro dospělé (od 19:00).

13. 8. a 27. 8. 2021 – páteční spaní na hradě s noční návštěvou bílé paní Ruprechty

29. 8. 2021 – Pohádkový les trochu jinak aneb Návštěva u paní Ruprechty a jejich přátel

Místa na hradní akce je nutné rezervovat předem.

Novinkou na hradě je také vydávání rodných listů. Rodné listy vydáváme na žádost rodičů pro jejich děti, ale také na žádost dětí (dospělých) pro jejich rodiče. Hradní matrika byla otevřena na jaře, k dnešnímu dni již bylo vydáno více než 60 rodných listů.

Tímto se s Vámi loučím, přátelé. Těším se, že se uvidíme na některé z našich akcí. Mějte se krásně a zachovejte nám svou přízeň. Vždy tu budeme pro Vás, Vaše děti a vnoučata

Vaše hradní paní Ruprechta

Houpačky z hor

Ten kdo stromy vysazuje, ošetřuje, prožívá a někdy i kácí, ten je opravdu dobře zná a rád o ně pečuje. Někdy se musí vydat do nejvyšších částí koruny stromu, a to už je práce pro opravdové profesionály. Odměnou jsou stromolezcům nádherné výhledy do dalekého okolí, kdy hledí na krajinu tak trochu z ptačí perspektivy. Také byste rádi čas od času zahodili všední dny a vydali se objevovat kouzlo korun stromů? Díky zkušeným arboristům, kteří chtějí svoji radost předávat dál, vznikl projekt Houpačky z hor. Pod korunami stromů, s výhledy do krajiny Krkonoš i jejich podhůří, máte možnost být bezstarostní jako děti a zhoupnout se na jedinečných ručně vyráběných houpačkách.

A které stromy poskytly své zázemí k těmto radovánkám? Houpačka zavěšená na jasanu nad Jilemnicí je viditelná při cestě na silnici Valteřice–Jilemnice. Z této houpačky „Jasanka“ je nádherný výhled na Hrabačov a Štěpanice. Letitá bříza nad Víchovou poskytla možnost zavěšení houpačky „Břízka“. Výhled je z ní snad do všech světových stran. Stala se součástí naučné stezky Víchovská stezka za Kavánovými obrazy, která je ideálním výletem pro rodiny s dětmi. Tak trochu nevšedním místem pro houpačku nazvanou „Singáčka“ je malebné údolí Jizery. Z houpačky máte výhled na českou firmu Singing Rock, která věnuje horolezecká lana vlastní výroby na další Houpačky z hor. Krásný buk v Horních Štěpanicích stojící na okraji lesa, vás obdaruje báječným zhoupnutím ale i výhledy do kraje. Vypravit se za houpačkou „Bukovka“ můžete při pěším výletu z Jilemnice na Benecko. Dva mladé stromy javoru ve Vysokém nad Jizerou vytváří zázemí pro „Houpačku pro dva“. Krásný výhled na Kotelní jámy si vychutnáte, když se za houpačkou vypravíte po Cestě Havlase Pavlaty. Jírovec a lípa nad Horní Kalnou, které jsou chráněny osamělým křížem, potkáte při cestě na hřeben mezi Horní Kalnou a Kunčicemi nad Labem. Zde také zažijete nadpozemské zhoupnutí a jedinečné výhledy na „Houpačce u kříže mezi lány“. Dokonce i dvě „Houpačky v aleji“ na jednom místě najdete v památné dubové aleji ve Vrchlábí-Hartě. Stromořadí čítá 83 nádherných dubů letních, které vytváří cestu k bývalému Zámečku v Hartě. Zhoupnout se v korunách dubu ve Vrchlábí můžete také na „Houpačce na rozcestí“, která je umístěna nad městským parkem. Přesnou polohu houpaček najdete díky mapě na facebookové skupině „Houpačky z hor“.

Alena Pacholíková, oblastní destinační společnost Krkonoše – svazek měst a obcí
foto: Lukáš Neklan

Pojďte s námi do Pohádkových Krkonoš

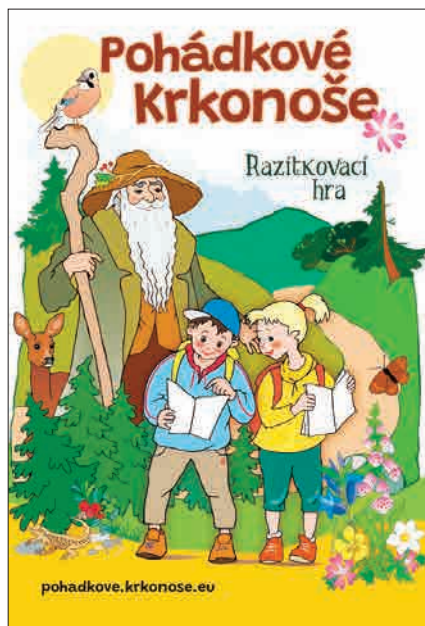
V kouzelné krajině Krkonošského národního parku zažijete pohádkové výlety na místa, která jste možná ještě nenavštívili. A to díky razítkovací hře Pohádkové Krkonoše. Strávíte báječný čas se svými dětmi, objevíte jedinečná místa našich nejvyšších hor a protáhnete své tělo na čerstvém horském vzduchu. Tak hurá za Pohádkami v Krkonoších! Razítkovací hru můžete v letošním roce hrát od července do konce října. Čeká na vás spousta novinek a skvělých soutěží. Stačí si jen v nejbližším informačním centru nebo na jednom z razítkovacích míst zakoupit novou brožurku Pohádkové Krkonoše – razítkovací hra a hurá na cestu. Díky tipům na výlety se vypravíte až do 30 razítkovacích míst, kde získáte speciální razítka do brožurky. A jaké odměny na vás čekají na každém razítkovacím místě? Za 3 nasbíraná razítka získáte krkonošské omalovánky nebo pexeso, za 5 razítek perličkovou ozdobu od firmy Rautis a za 10 razítek ZDRAVOU LAHEV – skvělého partáka na další dobrodružství. Záleží jen na vás a vašich dětech, jak moc pilní budete a kolik míst navštívíte. Pokud však v letošním roce nestihnete nasbírat dostatečný počet razítek pro vytouženou odměnu, nevádí. Brožurku si uschovejte a pokračujte ve sbírání příští rok.

Zapojit se také můžete do speciálních soutěží. Pokud se vám podaří do konce října nasbírat 10 razítek, budete s rodinou zařazeni do soutěže o dva vouchery v hodnotě 3.333 Kč na služby Resortu sv. František ve Špindlerově Mlýně. A během srpna mají děti možnost soutěžit o voucher na dvoudenní rodinný pobyt na Labské boudě.

Sledujte stránky www.pohadkove.krkonose.eu a Facebook [Krkonose.eu](https://www.facebook.com/Krkonose.eu), kde zjistíte více o soutěžích, podrobná pravidla razítkovací hry nebo informace o razítkovacích místech.

TIP: Užili jste si dovolenou v Krkonoších naplno, nachodili desítky kilometrů, zažili jste dny plné zábavy s kamarády, navštívili jste pohádková místa a získali tak vytouženou ZDRAVOU LAHEV? To je báječné! Podívejte se na stránky eshop.zdravalahev.cz a vyberte si k ní speciální svačinový box ZDRAVÁ SVÁČA. Zaručeně se bude hodit na další pohádkové výlety v Krkonoších.

Alena Pacholíková
oblastní destinační společnost
Krkonoše – svazek měst a obcí

Krkonošskými pěšinkami

Zuzka Strnádková

Kdo si chce udělat krásný výlet, měl by se dát cestou z Benecka přes tři kopce na Horní Mísečky. Tato cesta obohatí člověka mnoha pohledy na krásné scenerie přírody, nehledě na to, že každý, kdo tudy jde, dělá něco pro své zdraví.

Z Benecka nastoupíte na cestu u bývalého hotelu Bellevue a jdete po rovné, nově opravené silničce na Rovinku. Odtud budete stoupat na Šeřín. Cestu si můžete vybrat buď přímo, nebo volněji, na které je více času prohlédnout si choroše, kresby nebo výrůstky na kmenech, nebo zajímavou spleť větví buků a lišejníky porostlé větve smrků.

Když vyjdete na vrcholovou planinku, odbočte na chvíli z cesty a dejte se vpravo k okraji labského údolí. Tam uvidíte několik skalních útvarů, které vás určitě zaujmou. Těsně před okrajem je „Nosáč“. Jsou to dva balvany na sobě a na horním je veliký nos. O kousek dál je „ještěř“ a když se pootočíte vlevo a ujdete pár kroků, uvidíte „kámen s maskou“. O kousek dál se setkáte s velkým balvanem ve tvaru dětské hlavičky v čepičce a po několika krocích opět nastoupíte na, kterou už jdete až k šeřínské skále. Vystupte na vyhlídku, rozhlížejte se a fotografujte. Sestupte dolů a dejte se vpravo kolem skalního masivu. Dříve na něm byla Rašínova deska, kterou Němci za druhé světové války zničili. Na skále je ale vytesaný nápis, který se můžete pokusit rozluštit. Když se vám to podaří, dejte si svačinku a pokračujte dál k „Černé skále.“

Nejprve seběhnete s kopečka a dojdete na rozcestí. Pokud jste už unaveni, můžete podle směrovky vlevo nad chatu Terezu a opět vlevo k Rovinkám. Odtud je to nejlepší cesta zpět na Benecko. Jinak pokračujte přímo mírně vzhůru, až dojdete k Černé skále, kde si prohlédnete všechny balvany, skály a kameny a budete hádat, co na kterém uvidíte a jaké tvary najdete. Zde se ale zcela ztratily pohledy z vyhlídky, i když ty do temné zeleně jehličnanů jsou krásné a uklidňující.

Tady se můžete opět mírně posilnit – většinou stačí jen se trochu napít a pokračovat mírně dolů – směr Mechovinec. Cestou si všimnete kmenů stromů, suků, kořenů, ale také pařezů. Často se z nich vyklubou třeba malé strašidýlko. Další úsek cesty vede opět do vršku a jako všude se dívejte okolo. Vždyť i na pokroucenou břízku je pěkný pohled a hezky se fotí. Jakmile vyjdete na Mechovinec, je to už coby kamenem dohodil na Horní mísečky. Tam už se můžete rozhodnout, co dál.

Nejdříve si určitě prohlédnete „nádhery“ apartmánů usazených do Krkonošského národního parku a samozřejmě zkontrolujete dostavbu dalších naproti nad silnicí, kde kvůli nim porazili spoustu nádherných stromů! Pak můžete pokračovat do Kotelních jam, ale myslím, že pro tuto chvíli to bude stačit. Vždyť do přírody nechodíme, abychom se fyzicky zničili, ale právě naopak – abychom prožili krásný a pohodový den.

Nyní můžeme zajít do některé z restaurací na jídlo, nebo sednout na autobus do Jilemnice a dát si jídlo až tam. Potom už jen odjet autobusem zpět na Benecko a těšit se na další výlet třeba právě do již zmíněných Kotelních jam.

HASIČI RADÍ OBČANŮM

Grilování má svá pravidla!

Kdo z nás by neměl rád posezení s přáteli, dobrým jídlem a pitím. A pokud je hezké počasí, mnoho z nás využívá možnost sejít se a ugrilovat si nějakou tu lahůdku. Někdy se však takové hezké posezení může pokazit, například vznikem úrazu či požáru. A jak tomu předejít?

Zásady správného grilování:

- Používejte všechna grilovací zařízení v souladu s podmínkami nebo návodem výrobce.
- Vyberte vhodné místo pro grilování, s eliminací vzniku požáru, to znamená v dostatečné vzdálenosti od hořlavých materiálů. Z tohoto důvodu nedoporučujeme grilovat na balkonech či lodžích i s ohledem na kouř a zplodiny hoření, které mohou negativně obtěžovat okolí.
- Umístěte grilovací zařízení na stabilní nehořlavou podložku, zabraňte možnosti převrácení a nikdy ho při užívání nenechávejte bez dozoru.
- Používejte v grilovacích zařízeních pouze podpalovače určené k tomu návodem. Toto pravidlo platí i pro použití následného paliva, např. suché dřevo, dřevěné uhlí nebo grilovací bričky.
- Nedočkávejte se na grilovací zařízení žádné cizí předměty, nepalte v něm žádné odpadky.

- Zohledněte atmosférické vlivy, které mohou mít na grilování vliv. V případě silného větru, s ohledem na možnost vzniku požáru, grilování včas ukončete.
- Mějte u grilovacího zařízení v pohotovosti pár nehořlavých rukavic a jednoduché hasební prostředky, jako jsou např. rozprašovač s vodou, PET láhev s vodou nebo hasicí sprej.
- Dbejte na vlastní bezpečnost a zejména na bezpečnost dětí. Předejete tak možnému úrazu, popáleninám či vzniku požáru.
- Nekonzumujte v nadměrné míře alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky. Může dojít k nadměrnému vzestupu sebedůvěry, přeceňování vlastních schopností, nekritičnosti, prodloužení reakčního času, k poruchám orientace a rovnováhy, což může mít za následek úraz nebo vznik požáru.
- Kontrolujte grilovací zařízení až do úplného vychladnutí. S „vychladlým“ popelem manipulujte opatrně. Zásahy hasičů u požárů, které způsobil popel vysypaný do plastové nádoby, se stále opakují.
- Pokud se Vám přes veškerou opatrnost vymkne situace kontrole, neváhejte volat hasiče na tísňové číslo 150 nebo 112.

kpt. Mgr. Michaela Stará
HZS Libereckého kraje

Jilemnice v době nové

Jindřich Ambrož

Z Pamětního sborníku Hraničářského praporu 2 v Trutnově roku 1931.

V letech šedesátých probouzela se Jilemnice k novému životu. Roku 1860 zřízeno bylo ochotnické divadlo, přetvořené roku 1869 na ochotnický spolek „Kolár“. V roce 1861 vešel v život zpěvácký spolek „Branislav“ a v roce 1869 dámský zpěvácký spolek „Víla“ a jednota „Sokol“, pak další spolky. Roku 1869 vystavělo město novou školní budovu, t. zv. hlavní školu a roku 1873 přeměněna byla bývalá triviální škola v pětitřídní školu obecnou. Na podzim téhož roku otevřena byla I. třída měšťanská, pak další třídy. V roce 1873 zřízena státní odborná škola tkalcovská. Roku 1874 přetvořena byla tělocvičná jednota „Sokol“ v tělocvičnou-hasičskou jednotu a teprve roku 1882 ustavil se samostatný sbor hasičů.

Roku 1884 padlo za obět požáru 11 dřevěných stavení a roku 1885 opět 5 dřevěných domků. Šťastným rokem pro Jilemnici byl rok 1888, ve kterém byla založena zásluhou dlouholetého starosty města Frant. Jerieho Městská spořitelna, která má dnes přes 90 milionů vkladů. Ústav ten je pravým dobrodiním pro město. Občanská záložna rovněž veliký to ústav, založena byla již roku 1868 a vystavěla si pěknou budovu. V posledních

letech zřízeny Živnostenská záložna, Úvěrní ústav a Okresní hospodářská záložna. V letech 1888–1893 postavena nová radnice s dvoranou a hotelem, ve které je jeviště divadla a v níž je od roku 1915 umístěno státní reálné gymnasium. Sokolovna je z roku 1895–1896 a doprava na nové místní dráze Martinice–Rokytnice n. Jiz. zahájena byla 7. 12. 1899.

V témže roce postavena byla architektonicky zajímavá měšťanská a obecná dívčí škola. Největšího rozvoje dosáhla Jilemnice v roce 1907 regulací potoka Jilemky, roku 1911–1913 zřízením gravitačního vodovodu a elektrického osvětlení města, roku 1911 vydlážděním státní silnice i jinými podniky. Roku 1912 byla zde zřízena Výchovna ČZK, roku 1911–1913 vystavěna budova Městské spořitelny, roku 1913 otevřena první třída státního reálného osmiletého gymnasia. Před více lety otevřen byl při měšťanské škole chlapecké IV. ročník koedukační a roku 1925 začalo se vyučovat v nové, krásné, odborné škole hospodářské, mající též hospodyňské pololetní kursy. Naproti této škole vybudovala okresní správní komise šest jednopatrových domů sirotčí kolonie s 24 byty, jichž nájemníci jsou povinni přijímat za plat do péče sirotky.

V nové Revoluční čtvrti zřídila jednota Sokol rozsáhlé cvičiště a hřiště. Před několika lety postavena byla nákladem 3, 5 milionu Kč státní úřední budova, v níž je okresní soud, berní správa a berní úřad, poštovní a telegrafní úřad, důchodkový úřad, okresní četnické velitelství a četnická stanice. Naproti vystavěny byly z losové půjčky dva státní činžovní domy pro státní a jiné veřejné zaměstnance. Před tím roku 1921 vystavěla obec v oné čtvrti obecní nájemní dům a naproti němu počíná se letos se stavbou nové budovy státní odborné školy tkalcovské obecním nákladem 2, 5 milionu Kč. V roce 1930 vydlážděna Dolní ulice kroužkovou dlažbou, kterouž opatřeny roku 1926 ulice Jungmanova a pruh přes náměstí, na němž roku 1922 zřízeny široké mosaikové chodníky jako v některých jiných ulicích. Levný úvěr Městské spořitelny umožnil roku 1929–1930 výstavbu asi 60 obytných domů rodinných k zmírnění bytové nouze. Okresní výbor, který se spojil v jeden úřad s okresní správou politickou, staví od loňského roku v Jilemnici moderní nemocnici o několika budovách. Mnohými novými stavbami a úpravami nabyla Jilemnice pěkného vzhledu, ač honosí se ještě mnohými starými, dřevěnými, sroubenými domky z konce 18. století. V projektu je další dláždění ulic. Nový urnový háj druží Jilemnici k městům pokrokovým.

Autobusové spojení Horka u Staré Paky–Studeneč–Jilemnice, v létě až do Mrklova; Jilemnice–Libštát–Lomnice n. Pop.; dvojí taková linka z Jilemnice přes Vítkovice do Hutí a do Dolních Míseček, jakož i počínající nová linka Jilemnice–Valteřice–Branná–Vrchlabí a Jilemnice–Vysoké nad Jizerou jsou též vymoženosti nejnovější doby, které podporují turistický a hospodářský ruch tak, jako četná auta.

Jilemnice, která je úplně česká, má podle sčítání lidu z 2. 12. 1930 celkem 3858 obyvatel. Je odedávna známá výrobou lněného a bavlněného zboží a kapesníků. Vyrábějí se zde lyže, sáňky a sportovní potřeby, skládací a střížnické metry. Jilemnice je známá také jako velice výhodné české východisko na Krkonoše. Odbor Klubu čsl. turistů je tu již od roku 1889. Má vzorné turistické noclehárny a zajímavou plastickou mapu Krkonoš na podloubí radnice, kde jest Krkonošské muzeum. Město je kolébkou lyžařského sportu v Čechách. Letošní velké 36. mezinárodní lyžařské závody dotvrdily svým rozsahem a organizací, že sport lyžařský v Jilemnicích a okolí vskutku zdomácněl. Není tu jen sportem, neboť lyži používá obyvatelstvo v denním životě prakticky a děti při školní docházce. Čilý český krkonošský spolek Ski, nejstarší lyžařské sdružení v Čechách, vystavěl v blízkosti města na Chmelnici prvotřídní lyžařský můstek, na němž konány byly v lednu závody ve skoku za přítomnosti nejméně dvanácti tisíc diváků.

Jilemnice je svou úpravou pěkné podhorské město, vhodné k letnímu i zimnímu pobytu s pěkným okolím, čistým radioaktivním vzduchem a blízkostí hor. Krkonoše vévodí městu na obzoru. Již dávno je tomu, kdy obyvatelé Jilemnice jako pomezí stráž spolu s Krkonošemi chránili Českou zemi před vpádem nepřítelů. Jen modravé hory jsou němými svědky šeré minulosti a počátku dějin města Jilemnice.

Muderlanti

Jaromír Horáček

U nás se často poudá vo písmáčich, jako by ani jinýho kumštu mezi horskejma lidma nebylo. A voni sou zatím u nás všelijaký muderlanti.

To támle Kubát z Kukaně na Merklovem uměl, nač si jen kdo uzpomněl. Von divallo – víte, dál vochoťnikum režizéra – a lidem starý penllouky pospravil, sellářkou práci dál jako vyučenej, a knihařskej hoblik a lis na dřevrný šrouby a knihu svázal. Věčím dílem ale sellačil, i dobytek kurýroval. V chalpě měl stau a v zejmě kalcoval. Dyž přišla po pervni sjetový válce novina, že je v Praze přeurat, přišlo to takle navečír a hned bylo před Bubeníkovou hospodou celý vokopiště zjedaucu a radili se, jak ten rakouskej funus voslavit. Ale Kubát se hned zcverk a nemohli ho najit. Shánka po něm byla náramná, nic se bez něj nevo-bešlo. A víte, co dál? Hybaj domu do Kukaně, tejcil po domě a kdejakej dertek příže po válce eště zbyl, hned ho vyhledal, nasoukal, vobarvil, honem s tim na stau a do bóžiho rána kalcoval. Ráno vlál na chalpě zbrusu novej prápor. Starej totiž v tý válečný mizériji roztríhali na pollikačky, dyž se ty ušecky facaliky za dlouhou dobu rozterhaly.

Jeho brater Francek na Žalým byl nemlich takovej. Taky rád divallo, třeba se musel půl hodiny škrábat dólu do rokly do zkoušky a potmě s lucernou zas nahóru. Čtenář byl vyhlášeněj. Hlásek měl tenkej jako ňáká ženská, a dyž tak někdy šamíroval po seknici a tejnořil si, nikdo by ho vod ženský ani nepoznal, a přitom ouřezek jako trám. Dóle za hospodou žil Lojza Dušku. To zas

byl známej domáckej malíř. Muž bejt, že myslíte takovýho se štětkou na hrázce a patronama. To byste se zrouna spletli. Von si myslel, že nemá vod akademickýho túze daleko. Prauda, štafle neměl, smolil vobrázek jen tak na koleně, pinzliku taky mnoho neměl, a volejový barvičky přenášel v ňáký škatulce po kvasnicich. Ale dával si túze záležet, jak to vodkoukal vod pana Hrona.

Tam byl vopraudinskej školenej malíř. No můž bejt, že by taky byl zvostal jen tak zapomenutým kumštýřem, dyby neměl mnoho známostí. Měl céru známýho mlynáře, kerej se prej zrouna neusmíval, dyž mu vo ni přišel malíř říkat. Partie to nebyla, ale co měl dělat, dyž céra za jinýho nedala. Pan Hron si tedy voblíbil Kerkonose. Na Benecku si koupil chalpu, bejvalou školu, po celým okolí sháněl všelijaký štáklivy – von měl ty starožitnosti moc rád a donnes tam lidi choděj jako do múzea. Vobrázky těch našich drápanišť se pánům z Prahy líbily, von to taky uměl nadejchat. Hezky se na ně kouká, copak vo to, hůř je tomu, kdo se má na těch polištátech celej život bahlovat, v hájích dřevařit, koháty dobejvat a dobytek kermit pasečinou. Pan Hron, dyž tu moc foukalo a nastaly sněhový nekleče, vodjel si hezky do Prahy a zpeněžil vobrázky, kerý šly na chmatačku, a tak se stal slaunej.

No, ale to sem trochu uhnul z cesty. Lojza tedy Hronoj nosil malířský štafle a ušecky cajky po kopcích a vod něj kumšt trochu vokoukal a pak doma fušoval. Něco se mu podařilo, že se na to dalo koukat, jindy by to kráva sežrala. Inu, žánnej učenej z nebe nespád, Lojza byl už postarší, persty vod

práce nešmastery, ale každé máme v sobě toužení po něčem pěkném.

Za Hronem se na Benecko táhli jeho kamarádi, malíři z Prahy. Lojza je čechmanta znal.

Jennou takle vo jarmarce kolem jilemický pouti šel pan Cína Jelínek s Otou Bubeníčkem – to byli ty malíři, víme – z Benecka na jarmark do města. Vyšli si hezky zrána, dokud tak sluníčko nepraží – autobusy tenkrát eště nejezdily, a tady nad Merklovem na mezi sedí Lojza, papendekel na kolenuch a maluje Žalej s celou krajinou. Pokoukali na Lojzu, štouchli do sebe, uchichtli se a zase šli svou cestou. Voni nic – Loza nic.

Dyž se uraceli vodpolenne z jarmarku, Lojza eště sedí na mezi a hmoždí se s vobrázkem. To von zas Lojza byl vytervalej a vyderžal. Malíři se u něj zasejc zastavili a koukaj mu přes rameno do díla. Lojza se kabonil, ale dál, jako by se nechumelilo, jenže ranní stíny měl jiný a vodpolenní taky jiný.

Cína Jelínek zas štouchne do Bubeníčka – voni byly vykutatěný kopy – a vážně poudá Lojzaj:

„Mistře. nezdá se vám, že se vám stíny ňák rozcházej?“

Lojza zůstal, jako dyž ho vopaří. Ani hlavu nezvíh, jen přestal barvit, zamračil se jako Žalej před bouřkou a poudá dožraně: „Toť by už chtěl každé usranej lufták kumštu rozumět!“

Malíři se rozchechtali a zas dál k Benecku na Vyhlídku. Ten večír s tím bavili ušechny luftáky, co jich tam bylo, a Loza se stal hnedka známým malířem. Pan Hron tam taky seděl a ušichni si myslili, že ho to potěrhá, jak se smál, a hned si zpomněl na jinýho svýho pomocníka a velkýho

beneckýho divadelníka, Józu Haklova. To byl moc honnej člouček. Pro vochotníky by život dal a maloval jim i kulisy. Pana Hrona se túze bál, poněváč mu dokolikráti jeho kumšt zhaněl. Jennou Józa maloval kal-couskou sekničku i se stolem, žillema a pecej. Co čechmant nechtěl, zrouna v nejlepším přide pan Hron. Józa hned přestal, točil se kolem malíře jako holub na báni, pomáhal svému kumštu vejmluvným jazykem a byla v něm malá dušinka, co tomu pan Hron řekne. Šedivá hlavička se mu klátila ze strany na stranu, bradu si ukazovákem podpíral, aby mu neupalla. Pan Hron kouká a poudá:

„Józo, nezdá se ti, že ta peršpektiva u stolu ňák hapruje?“

Józa byl hned doma, kouká, na mou duši, stůl se do dálky spíš rozbíhá, než sbíhá. Kejvne hlavičkou, bradu nepouští, aby mu neupalla, a pak rozpačitě poudá:

„No, víš, víš, máš praudu – ale takhle je to taky dobrý!“ A jeho moudrá vodpověď se tak vžila, že tejka, dyž někdo druhýmu něčo haní, říká se:

„No víš, máš praudu, ale takle je to taky dobrý, říkal Józa Haklu na Benecku, a to byl ňákej člouček!“

Ale jennou se přeci pan Hron na našeho Józu náramně rozzlobil, a von byl móg lidovej člouček, hrál s námi divallo a ušeljik pomáhal. Dyž si Sokol řídil novou voponu na jeviště, poudal pan Hron: „Já vám ji vymaluju.“ Bylo radosti habaděj a Hron se taky hned dal do práce. Vymaloval překrásnej lipovej věnec, v prostředku sokolskej monogram a slovanskou trikolóru na věnci jako živou. A co čechmant nechtěl, esli ho z Prahy zavolali, nebo ho posedly kumštýrský roupy – voni je tyhle luftáci mívaj – vodjel si vod rozděláný práce.

Tejden utek jako voda, neděle za nedělej a Hron nikde, jako dyž se zrouna po nním zem slehne. Józu to túze pánilo. Už přehrálí novej kus a porád jen se starou voderbanou voponou.

„Hm, ten Hron nejede a nejede! Ci fix, hned bych to dodál!“ Už nemoh celý noci spát a vo voponě se mu zdálo. V duchu ji už viďal. Dyť už převandroval hezkejch pár di-vadel. Jak by se ten namalovanej věnec krásně vyjímal na tmavě bordovejch dra-périích a přes ně bareuný provazce s třap-cema.

Konečně to už dál nevyderžel, vzal štětky a barvy a dal se do práce. Jak to v duchu viďal, tak to na voponu věrně vymódlil. No to byla náramná vopona a uprostřed se jako živěj třepetal lípovej věnec se slovan-skou stuhou a sokolským monogramem. Sem tam někerej neruda sic do Józy ryl, že se neměl do vopony pouštět, že se pan Hron bude třeba hněvat. Ale Józa jak byl jennou v ráži, tak se neuderžel a zrouna, dyž už tu dodělával, voduře pan Hron dvěře u sálu.

Ty, kerý byly zrouna u toho, poudali, že byl náramně dojatej, že prej se mu huba koli-krát naprázno voduřela a chvíli klapala, taky prej bylo slyšet, jak mu zuby cvakaj a pak se zvrátil na futra u dvěří, a dyž se zpamatoval, tak prej jen zařval: „Józo, ty prase!“

Inu, víte, musel to bejt silnej oučinek umě-leckýho díla. Kunštýři sou na sebe jako pes a kočka, túze žárlivý, jeden druhýmu nic ne-přeje. Józa pak chodil dlouho jako vopaře-nej.

Ani už nevím, esli pan Hron tu voponu eště ňák vopravil, nebo esli zůstala tak. Ale von pan Hron byl túze velkej dobrák, můž bejt, že ji eště trochu přetáh po svým.

Tak to máte, dyž se ty naši muderlanti do ušeho pletou a zapomínaj, že se říká: „Šeuče, derž se svýho kopyta!“

Z knihy *Muderlanti zpod Žalého* vydaného Severočeským nakladatelstvím Liberec 1966

Jaromír Horáček (3. 10. 1900–8. 7. 1976) Narodil se v Jilemnici v rodině ševce Rudolfa a Emilie. Maturoval v Jilemnici na reálném gymnasiu 1919 a pak po dva roky učil v Horních Štěpanicích. Pak vyučoval krátce ve slezských školách, brzy se však vrátil do Jilemnice jako učitel. V letech 1940–1942 byl vězněň gestapem, po návratu nesměl učit, tak se věnoval osvětové činnosti v muzeu. Po konci 2. světové války obnovoval českou školu v Jablonečku, po roce byl jmenován ředitelem dívčí školy v Jilemnici. Nakonec byl jmenován školním inspektorem. V té době sbíral lidové poudačky s výsledkem dvou knih. Pochován je na katolickém hřbitově v Jilemnici.

PŘÍRODA V OČÍCH MALÍŘE

Otakar Štáfl

Dnes, v naší době, není naprosto žádnou vzácností – naopak – seberete-li pěkně v sobotu batoh, do něj nějaké jídlo a nejnuttnější „svršky“ a sportovním vlakem jedete někam za město. Chodit v přírodě, mít radost a vnitřní uspokojení z té její krásy, ležet v lese na zádech a dívat se Pánubohu do oken, to je docela běžným požadavkem dnešního člověka.

Jak se časy změnil! Dříve společné výlety do restaurací v nejbližším okolí – na pivo. Šel-li přece někdo sám toulat se do lesů a do boží přírody – hledělo se na něj dost podezřívavě: co tam asi dělá, proč chodí sám, proč má ten ranec na zádech jako nějaký tulák? Rozhodně se časy změnil, a to čemu se dříve se značnou dávkou opovržení říkalo vandrovnictví, tomu se dnes se zbožným vzdechem říká turistika.

Myslím, že prvními turisty byli snad opravdu vandráci, potom profesori botaniky a geologie a hlavně malíři-krajináři. Je to samozřejmé. Lidé, kteří měli rádi přírodu a kteří se jí nějak obírali. Chodit po lesích, údolích, polích a horách za nějakým cílem není tak nepochopitelné a proto se spojovalo příjemné s užitečným.

Chce-li portrétista vymalovat portrét, musí ho studovat a chce-li krajinář namalovat krajinu, musí ji znát a studovat rovněž. Musí v ní najít to nejzajímavější, nejtýpčtější a to potom přenést na plátno. To znamená oloupit ji o třetí dimenzi a vtěsnat ji jen do dvou rozměrů – výšky a šířky. Hloubku, o kterou ji ochudil, musí vyjádřit barvami, aby bylo docíleno optického klamu, že obraz má i ten třetí rozměr. To se dá konečně snadno také perspektivou dosáhnout, totiž, snadno do té míry, aby strom i v obraze byl stromem, kámen kamenem, potok potokem, ale aby krajina měla svou určitou náladu, to je již jiné; to je nejtěžší.

Nemyslím tím snad namalovat krajinu topograficky přesnou. Jde mi o to říci, že je nutno vycítit duši krajiny. K tomu je třeba znát kraj, přírodu, chodit hodiny, dny, léta venku, všimnout si všeho, co se kolem děje – každé maličkosti, každého detailu – prostě a jednoduše srůst s krajinou v jeden celek, nechat se jím prostoupit až do nejzazších koutů svojí duše. Umět vidět je velkou složkou při práci. V tomto nazírání je základní rozdíl mezi námi a běžným turistou. Malíř v krajině vidí mnohem více, než běžní lidé. Rozkládá si vše do barev, polotónů, do určitého rámce, do kterého by obraz zasadil. Vycituje náladu, která by byla tomu či onomu motivu základní a příznačná. Ví dobře, že není jediného dne, který by se opakoval nejen v roce, ale v desítkách let a ve staletích. Každá denní chvíle je odlišná od uplynulých. Francouzský malíř Henri Rivière maloval cyklus jednoho a téhož motivu. Asi dvacet různě pokroucených borovic a u nich stoh slámy. Motiv stejný za rána,

dopoledne, v poledne, večer, v mlze, v bouři, v dešti atd., vždy v jiném osvětlení, v jiném náladě; a byl jeden krásnější druhého.

Jistě, běžný turista by snad ani tento motiv nepostřehl a přece jsou to obrazy jedinečné krásy a náladvosti. Je třeba si všimnout všeho v krajině, o všem uvažovat proč a jak je zakloubeno do krajinného celku.

Jinou důležitou věcí u malíře-krajináře je paměť: aby si totiž doma vybavil a reprodukoval to, co viděl venku. Je obtížné a ani není účelné, malovat venku velké obrazy. Stačí si v přírodě namalovat jen malou skizzu, zachytit to typické; tato skizza je pak podkladem k obrazu. Tím ovšem není věc hotova. Malíř není otrokem toho, co viděl. Není jeho posláním tak docela přenášet to, co vidí do obrazu. Je nutno do obrazu vkládat kus své duše, svého vnitřního života a citu. Je nutné obraz komponovat, umístit do polohy, vyvážit všechny plochy obrazu.

Je známo, že někteří malíři, jak se říká, se specialisuje na určitý kraj. Jeden maluje lesní interieury, druhý mírné pahorky s vysokým nebem, třetí krajiny u potoků a řek a pod. O mně je známo, že mám rád hory. Také léta tam již pracuji. Když jsem přišel po prvé do Tater – bylo to před válkou – byl jsem jimi okouzlen a nadšen. Potom žily v mé fantasii a představě jako nedostupné a krásné; nějakým instinktem pokládal jsem je za svou zemi zaslíbenou. Nemohl jsem se dočkat, až budu moci opět tam zajet. Okouzlili mne jejich ponuré, vážné barvy, jejich gigantické štíty, snoubící se s nebem, jejich nepopsatelně měnlivé nálady a neuvěřitelně rozsáhlé škály barevnosti. Když jsem se konečně do nich vrátil, nijak mne nezklamaly v mém očekávání.

Dnes, po tolikáté návštěvě, teprve přicházím k výsledkům své práce. Teprve nyní vycituji plně jejich kouzlo a jejich duši. Léta jsem se potuloval jejich roklemi, hřebeny, soutěskami, procházel v lesích, v mořích kleče, pastvinami, navštěvoval vesnice dole pod nimi, stýkal se s lidmi v dědinách i na salaších, prostě zamiloval jsem si celý ten kraj.

Zdává se mnohým, kdož tam přijedou, že je v horách smutno a pusto. Není to pravda. Co života zřítte v jarní rozkvetlé horské louce, nebo uvidíte se pasoucí se sviští rodinku, stádo kamzíků pádící přes propasti, větrem rozbouřená jezera, padající lavinu. To vše teprve dělá hory horami, to vše s nimi úzce souvisí. Člověk by mohl chodit od rána do večera a stále by nalézal nové a nové věci, přes to, že zdánlivě tam, obrazně řečeno, zná každý kámen. Jedině tak je možné srůst s krajem – známe – li ho ze všech možných hledisek a jen tenkrát je možné malíři namalovat dobrý obraz.

Nejen malíř, ale každý člověk, mající vztah k přírodě, přijde na to, že jediné ona je základem všeho, že jediné ona dodává chuť i sílu žít, pracovat a tvořit. Turistikou přivádíme lidi k tomuto obdivu, dáváme jim možnost nahlédnout do nejintimnějších koutů přírody. Je jen nutné, aby všichni měli oči k vidění, uši k slyšení a duši přístupnou všem dojmům a kráse.

Nemohu posloužit v kterém časopise a kdy byl malířův příspěvek otištěn, budu pátrat, zatím jsem byl neúspěšný.

-rst-

Otakar Štáfl (30. 12. 1884–14. 2. 1945) se narodil v Německém Brodě do rodiny řezbáře Josefa Štáfľa. Kreslil a maloval již od mládí. Studoval od roku 1897 na místním gymnasiu, které však i přes odpor rodičů 1903 opustil. Odešel do Prahy, kde byl přijat do krajinářské školy Ferdinanda Engelmüllera. Roku 1910 se oženil s dcerou ředitele nakladatelství Politika Václ. Brychtovou a získal tím v nakladatelství zaměstnání jako grafik. Navrhoval plakáty, ilustroval dětské knihy. Za první světové války organizoval akce ve prospěch sirotků a vdov. Roku 1917 se rozvedl a roku 1927 se po druhé oženil s V. Koškovou, spisovatelkou pohádek a dívčích románů. Od 1. 4. 1929 se stali nájemci chaty u Popradského plesa. Zasloužili se o vznik Symbolického cintorína, kde mají od r. 1947 pamětní tabuli. O. Štáfl byl nejproslulejší malíř Tater, kde prožil značnou část života. Po vzniku Slovenského štátu se vrátili se ženou do Prahy a za okupace maloval nejvíce na Humpolecku a Chotěbořsku a Vysočině. Zasloužil se o postavení Havlíčkova pomníku v Havlíčkově Brodě.

14. února 1945 byl jeho ateliér na Vinohradech zasažen bombou spojeneckých letadel, kde v troskách domu oba manželé zahynuli. Byl to velmi plodný malíř a ilustrátor, i propagátor turismu v době jejich nájmu chaty u Popradského Plesa, což je patrné z jeho výše uvedeného vyznání, což ovšem nesnižuje jeho lásku k Tatrám.

Já jsem tohle při plenéru v osmdesátých letech vůbec netušil, když jsem maloval štítý Tater nad Popradským Plesem a také v Belánských Tatrách, které jsou k vidění na Krakonoši. Mohu jen potvrdit Štáflovo okouzlení z těchto hor, i když jejich dobré zachycení opravdu potřebuje delší čas, to by mě asi pan malíř vyneslo.

-rst-

Zlobí vás děti?

Miloslav Rychlovský

Úcta ke starým lidem není snad nikde taková jako v Číně. Je tam starý otec vetčný jako pára nad hrncem. Syn přijde domů a odevzdá mu všechny peníze, které vydělal, a prosí ho, aby je rozdělil, jak sám rozumí; nebo úcta k ženě, je vypěstovaná nejvíce v anglosaských zemích. Řekl-li by kdo na Novém Zélandě před ženou hrubé slovo, je hned zavřen. V Americe pošlou učitelku do třídy, kde si učitel neví rady s kázní, a ani nejnezbednější hoši si nedovolí vůči ní to, co si před tím dovolili vůči učiteli, protože je to žena. A kdyby si přece něco dovolil, byl by cejchován jako u nás ten, kdo má co dělat s policií nebo soudem. V Americe jsou taky hoši čestnější. Nestane, že by kdo napadl kamaráda zezadu, kopl ho do nohy, udeřil pod pás nebo kousl do ucha, jako u nás.

Úcta k ženám, starým lidem, čestnost a jiné vlastnosti se dají vychovat, jak vidíme na uvedených příkladech, a nemají-li jich namoze naše děti, není příčina v nich samých, ale v nedostatcích rodinné a společenské výchovy. Kde se doma zachází s dědečkem a babičkou, jak se se starými lidmi má zacházet, tak děti i cizí staré lidi nechávají na pokoji. Co svět světem stojí, lezli a lezou kluci přes cizí ploty na cizí hrušky, mák, mrkev a lusky. A to nepřestane, trestejte je, jak chcete, dokud nebudou mít své ovoce a zeleninu. Jsou to vlastně krádeže z hladu. Co je

platné, že mají dost jiného jídla, nedostávají-li se jim vápna, kterého jejich tělo potřebuje na vývin kostry? A vápna je nejvíc v zelenině a ovoci. Proto po nich děti tolik touží, a nemají-li jich, ukradnou je. Vy, lidé na venkově, vykácejte javory, které máte na zahradě, a nasázejte tam ovocné stromy, záhon mrkve, máku a hrachu! Potom dají vaše děti pokoj cizímu ovoci. Také škola by měla pomoci. Na školní zahradě by děti měly pěstovat stromky, které by si potom přesadily do své zahrádky. Kde se tento zvyk ujal, tam se v několika letech celá osada i meze podle silnic a polních cest zelená ovocným stromovím, jehož větve se pod tíží ovoce ohýbají až na zem, a nikdo ho neotrhá, protože každý má dost svého.

U nás jsme dosud namoze zvyklí vidět výchovný úspěch v předčasném odumírání dětství. Děti nemají běhat, hlučet, hrát si. Nutíme-li je k tomu, nejen že se prohřešujeme na jejich přirozenosti a zdraví, ale vychováváme z nich slabochy, pokrytce a nepřátele nás vychovatelů. Pud po pohybu se u zdravého dítěte nedá potlačit, a pokoušíme-li se o to, pak jsou z toho ve škole otlučené zdi, dveře, rozbité kalamáře a okna. Rozumná výchova tento pud svádí do neškodných kolejí a reguluje. V Americe poznali, že města, která zřídila plovárny, kluziště a hřiště, měla mnohem menší počet pouličních úrazů; také

zločinnost v nich byla menší. Kdyby všude u nás, na venkově i v městech, měla mládež příležitost k pěkným sportům, oddychli bychom si my dospělí. Jistě by se potom děti tolik doma a ve škole nepraly a neházely by tolik kamením. Přišly by domů, najedly by se, lehly a s větší chutí šly potom po své práci. Proto hřiště a podobná zařízení nejen že prospívají zdraví dětskému, ale činí děti zároveň lepšími. Učí se lépe morálce než mravoučné poučky psané do sešitů.

Další stížnost na děti je, že pustoší přírodu, lámou větve, trhají a zahazují květiny, rozdupávají neznámé houby. Ve škole se poučují, že to nemají dělat, a čtou se jim o tom policejní vyhlášky. Více pomůže, řekne-li jim o tom v loutkovém divadle Kašpárek nebo ještě lépe Hurvínek. Děti se mají vodit do přírody a tam jim ukazovat, jak je v ní vše krásné a jaká je to škoda, ničíme-li její dílo. Nejlépe je však naučíme milovat květiny, dovolíme-li, aby samy na svém záhonku buď ve škole nebo doma pěstovaly květiny. Dítě bude považovat květiny nebo léčivky, které samo vypěstovalo, za nejkrásnější na světě, a nedovolí, aby se jich kdo dotkl. A pak také nebude trhat květiny na cizích záhoncích ani

ve volné přírodě a pohazovat je. Tím se nejlépe odnaučí pustošivému trampství.

A jak odnaučíme chlapce kamenovat a zabíjet neškodná zvířata: ptáky, lasice, veverky, ještěrky, slepýše a jiné? Podobně. Máme zkušenost ze školy, že děti, které mají doma psa, holuby, králíky, hrdličku nebo třeba jen kavku, nikdy neublíží zvířatům v přírodě. Zejména králíci pro jejich krásnou srst jsou miláčky chlapců. Dá-li hoch kamarádovi nebo dospělému člověku králíčka nebo párek holubů, pak je to v jeho očích důkaz nejlepšího přátelství a největší pocta, jakou komu může prokázat. Je až dojemné pozorovat, kolik radosti a starosti způsobí jejich zvířata. Ráno časné vstávají, shánějí pro ně potravu a krmí je, na výletě na ně myslí. Velmi záhy poznáme, jak se tím zjemňuje jejich cit a povaha. Tuto lásku přenáší pak dítě na všechny ostatní bytosti v přírodě a přirozeně i na lidi. A o to právě jde.

Tak vidíme, že mravní zásady, dobré zvyky a vyšší city se nedají tak lehko vštípit kázáním nebo nakomandovat. Je potřeba zjišťovat podmínky, za kterých vznikají, připravovat je a všechno dál půjde lehce.

Z časopisu NOVÝ LID, ročník 35, číslo 16. V Brně dne 19. dubna 1938.

Kůrovec

Jako červená nit se celým mým působením lesníka na Šumavě 1952–1954 táhla kůrovcová kalamita. Vedle plnění všech ostatních provozních úkolů patřil boj proti kůrovci neoddelitelnou a někdy spíše hlavní náplní práce lesníka.

Tento brouk s názvem lýkožrout smrkový – *Ips typographus* z čeledi kůrovců, ten nejvýznamnější a nejnebezpečnější, se dokáže šířit dle matematického vyjádření ne linií aritmetickou, ale linií geometrickou. Z jednoho neošetřeného neasanovaného stromu se rozmnoží a napadne dalších 10 stromů, z těch se rozšíří na 100 stromů a tak bychom mohli pokračovat stále dál. Během několika málo let z toho vznikne nesnadno zvládnutelná kůrovcová kalamita.

Z historických pramenů víme, že první kůrovcová kalamita na Šumavě nastala po zplundrování původních šumavských lesů s pestrou druhovou skladbou německými kolonisty, cizáckými šlechtici a podnikateli. Jenom pro skelnou Filipovu huť bylo ročně použito 50 tisíc metrů bukového dřeva a následně vichřicí, která s plnou silou udeřila do rozvrácených, prokáčených lesů.

Po tomto bezuzdném drancování šumavských lesů, kdysi chráněných českými panovníky jako hráz proti cizím nájezdníkům, následovala zcela zákonitě obří kůrovcová kalamita, při níž podle neúplných údajů bylo zpracováno 7 milionů kubiků dřeva.

Další kůrovcová kalamita nastala během 2. světové války, kdy většina místních mužů místo práce v lese oblékla uniformy wehrmachtu a šířila fašistickou hrůzu a smrt mezi ostatními evropskými národy. K dalšímu šíření kůrovce přispěl nedostatek pracovních sil po poválečném odsunu německého obyvatelstva a následně suchý rok 1947.

A uprostřed této kůrovcové kalamity jsem v roce 1952 nastoupil k Vojenské lesní správě Arnoštov jako lesník, podle jmenovacího dekretu jako Pěstební mistr. Teprve po dvou měsících jsem dostal posilu v podobě dvou stejně starých kolegů, absolventů dvouletého lesnického učiliště Státních lesů v Hluboké nad Vltavou, jmenovce Tondy a Tomáše. Bez stálých lesních dělníků jsme byli odkázáni především na brigádníky ze Slovenska. Většina z nich pocházela z venkovských, lesnatých oblastí východního, středního i západního Slovenska a vcelku uspokojivě ovládala dřevorubeckou práci. Dřevorubecké nářadí a pomůcky si uměli nabrousit a udržovat. Někteří z nich nosili do lesa i brousky v podobě hokejového puku, sekery a loupáky si podle potřeby přímo při práci přibrušovali. Broušení pil obloukovek a břichatek jsme je přiučovali.

Jiné problémy jsme měli s tím, že náboroví agenti, přijíždějící na Slovensko z pražského Generálního ředitelství, aby si usnadnili práci, naslibovali vysoké, nereálné výdělky a těžbu dříví v porostech o hmotnosti stromů kolem 2 až 3 kubiků. Průměrné měsíční výdělky dřevorubců se všemi příplatky činily před měnovou reformou v roce 1953 20 tisíc, po měně kolem 4 tisíc, což byla v tehdejší době mzda skutečně vysoká. Při přibližování dříví s koňmi

LÝKOŽROUT SMRKOVÝ - KŮROVEC

Lýkožrout smrkový

- 1 - Strom napadený kůrovcem 2 - Stromové lapáky na kůrovce 3 - Dospělý brouk
 3a - Larva brouka 3b - Kukla brouka 4 - Požerec kůrovce 5 - Trínožka lapák
 6 - Feromonový lapák

si vydělávali kočí kolem 35 tisíc měsíčně, po měnové reformě asi 6,5 tisíce měsíčně. V porovnání s tím byly platy nás mladých lesníků více než mizerné.

Nejlepších pracovních výsledků dosahovali brigádníci z tatranské a podtatranské oblasti a z Oravy. Byli to urostlí, dobrosrdeční a veselí chlapi. Z domova si přiváželi i svoji typickou výstroj. Gatě upředené z ovčí vlny s vyšitými ozdobami, silné vlněné svetry odolávající sněhu, mrazu i dešti, kožešinové vesty a čepice. Mnozí z nich měli na nohách i starodávné mokasíny připevněné k noze řemínky. Po celý den udržovali oheň z křížem položených silných kuláčů a štěpin. U ohně také svačili z domova přivezenou slaninu a chleba. Špek ukrajovali ostřím sekery a někdy i v průběhu dne si občas odsekli kousek slaniny a chleba pro posílnění. Připomínali mi tak trochu Jánošíkovy „horní chlapce“.

Vraťme se však k našemu společnému nepříteli kůrovci. Máme-li proti nepříteli účinně bojovat, musíme ho dobře poznat.

Dospělý brouk patřící do čeledi kůrovců je 4–4,5 mm dlouhý, černohnědé barvy a se světle žlutými chloupky na celém těle. Čerstvě vylíhlý brouk je bělavý a postupně tmavne. Jeho rojení nastává v souvislosti s počasím a nadmořskou výškou od konce dubna do konce května, v horách až do začátku června. Druhé letní rojení probíhá na přelomu června a července. V mimořádně teplém počasí se rojí i potřetí koncem září. Rojící se samečci po závrtnu do kůry stromů vyhledávají v lýku snubní komůrku, ve které se páří s více samičkami. Ty po oplodnění vyhledávají v lýku mateční chodbu a po jejich stranách nakladou 30 až 50 vajíček. Vylíhlé larvičky vyhledávají v lýku další chodbičky, na konci rozšířené v „kolébku“ pro kuklu. Bílým larvám měřícím až 4 mm jsme říkali pro jejich podobu „rýže“. Období vajíčka trvá asi 12 dní, larvy 24 dní, kukly 12, brouka až k dospělosti 24 dní.

Mimo ostatních pracovních povinností jsem měl za úkol zjišťovat na celé lesní správě o výměře přes 3 tisíce hektarů výskyt kůrovce. Jedním z ukazatelů byla světle nahnědlá drť z vyhlodaných závrtnů napadaná na spodek kmene a ronění pryskyřice kolem závrtnu. Napadený strom se bránil tím, že zaléval samečky pryskyřicí. Při pokročilejším napadení stromů kůrovci koruna smrků řídla opadáváním jehličí, až nakonec zcela usychala.

Vyozoroval jsem, že výskyt kůrovce signalizovalo soustředění strakapoudů a zvláště toho největšího, pro Šumavu typického, datlíka tříprstého. Jeho šplhavé nohy mají tři prsty; dva míří vpřed, jeden vzad. Je černobíle strakatý, ale na rozdíl od ostatních strakapoudů nemá na sobě žádné červené zbarvení. Strakapoudi ze všech datlovitých nejčastěji vyzobávají larvy a brouky kůrovců.

Já jsem nejenom zjišťoval výskyt kůrovců, ale měl jsem vytvořenou, řečeno současnou vojenskou terminologií, i jednotku rychlého nasazení, což byla skupina dřevorubců, která byla nasazována k likvidaci a asanaci kůrovcových ohnisek dřívě, než brouci vylétli a mohli napadnout další stromy.

Nejúčinnější asanace spočívala v tom, že pokácené stromy jsme odkornili na podložené plachty a všechno – vajíčka, larvy a brouky – jsme spálili. Navíc jsme aplikovali i popruchy insekticidy. Na jaře jsme káceli stromové lapáky, které byly pečlivě evidovány, kontrolovány a zpracovány.

Zajištění účinné obrany proti kůrovci byla otázka osobní a odborné cti každého lesníka, spojená na jedné straně s oceněním a na druhé straně i s potrestáním prostřednictvím

platových prémie.

Během tohoto dvouletého úsilí se nám podařilo této nebezpečné pohromě, která hrozila ekologickou katastrofou šumavských lesů, zabránit. Z tisíců kůrovci napadených smrků se nám podařilo toto množství snížit na pouhé desítky až stovky. V posledním podrobném průzkumu kůrovcových ohnisek, který jsem provedl před odchodem z Arnoštova, jsem zjistil pouze tři menší ohniska, s celkovým počtem kůrovcem napadených stromů kolem sto padesáti. To se podobalo spíše tzv. železné zásobě a přirozenému výskytu než kalamitnímu stavu.

Na rozdíl od současně zcestné a pohodlné strategie správců Šumavského národního parku nezasahovat do přírodních jevů a nechat vše na přírodě, ať si pomůže sama, jsme postupovali v souladu s platnou lesnickou legislativou a ověřenými zásadami ochrany lesů.

V předjaří, kdy ještě ležel na Šumavě sníh, jsme káceli v ohrožených smrkových porostech stromové lapáky 1. série a na jaře v případě potřeby i lapáky 2. série. O tom jsme vedli přesnou evidenci. Na čele kmene jsme lesnickou voděvzdornou modrou rudkou zapisovali evidenční číslo lapáku a datum jeho pokácení. Pravidelně byla prováděna kontrola těchto lapáků, zjišťován počet závrtů brouka a po sloupnutí části kůry s lýkem posuzováno, v jakém vývojovém stadiu se kůrovec nachází. Podle toho se stanovil čas jeho asanace. Ta spočívala v odkornění lapáku na podložené plachty a vše s vajíčky, larvami a brouky se pak spálilo.

Obdobně se postupovalo při zjištěném náletu kůrovců na stojící stromy. Ten jsme poznávali podle drtě ze závrtů, spadlé na náběžích a kořenech stromů. Při zjišťování náletů kůrovců nám pomáhalo i lesní ptactvo, které se soustřeďovalo v kůrovcem napadených porostech. Zvláště cenným pomocníkem při zjišťování výskytu a hubení kůrovců byl výše uváděný datlík tříprstý, vzácný obyvatel horských šumavských lesů.

V porostech, kde bylo riskantní pro vrstvy rašeliny v podloží stromů provádět pálení kůry a větvi, se provádělo poprašování insekticidy za pomoci ručního rozprašovače Pulvis. Nejistit nálety kůrovců a neprovést včas asanaci napadených stromů patřilo k závažnému pochybení lesníků a dotýkalo se i jejich stavovské profesní cti.

Nejvýznamnější z početné čeledi kůrovců byl lýkožrout smrkový, který se vyskytoval v silnější kmenové části stromů. Také jsme zjišťovali a hubili lýkožrouta lesklého, lýkožrouta menšího a lýkohuba smrkového, největšího z kůrovců. V boji proti kůrovcové kalamitě nám pomáhali lesní dělníci, zaměstnanci, brigádníci a studenti. Všichni si zaslouží vzpomínku a poděkování.

Bitvu s kůrovcem o šumavské lesy jsme tehdy vyhráli. Nemohli jsme ale tušit, že o padesát let později správci Národního parku Šumava umožní kůrovci jeho kalamitní rozšíření. Říká se, že se dějiny opakují v nové a silnější podobě. Naše české, moravské, slezské, ale i šumavské lesy jsou smrtelně ohroženy největší kůrovcovou kalamitou všech dob. Přispěly k tomu legislativní, vlastnické a tržně ekonomické poměry spolu s nedostatečným ekologickým svědomím těch, kteří o osudech našich lesů rozhodují.

Z knihy Antonína Roháčka „Z českých lesů a hájů“ vydané v roce 2019 s ilustracemi Jiřího Máilka.

Povídání o cestách

Miloš Gerstner starší

Nechci psát o cestách, které vodí turisty místy příliš známými. Takové cesty nesou jména zasloužilých mužů, jsou přelidněné a hlučné jako zóna klidu v centru Prahy a nedopřejí poutníkovi, aby po nich nosil jen své myšlenky. Někdy si člověk potřebuje pohovořit jen se smrky a jeřáby a ptát se stínu, jak pokročil den, protože na cestu mezi trávníky dětského skotačení a vývraty nesplněných snů není ani dobré brát si hodinky. Délku dnes si řídíš vlastní vůlí, jsi bohem slunce a vládcem tmy, dítětem i starcem; na důvěrně známých cestách můžeš překročit i hranici časoprostoru a vkročit do světa bájí, do časů rytířů a robotníků, můžeš se vyptat skal na trpaslíky a jejich vládce, dáš si od nich vypravovat novou pohádku pro vnoučata, kukačka ti tam odpočítá léta, která tě ještě možná čekají.

Nemusí to být cesty mezi srázy a mezi bystřinami. Mohou to být jen pěšiny a úvozy ozářené bílými koulemi kvetoucích hlohů v podjaří nebo rubíny šípků, mohou to být prosté cesty mezi stráněmi, nad nimiž podzimní větry vymetly mraky, a nebe pak zhustilo svou modř ve zvoncích hořců.

Psal jsem už o cestě Pouskou, vede z Benecka do Houště a pokračuje do Horních Štěpanic. Po ní se poutník dostane do pohádek, na rtech ucítí dávné, pradávné první polibky, ale to všechno jsem už pověděl. Dnes odbočíme na cestu opuštěnější, proto i povídavější. Málokdy dnes je tu slyšet ozvěnu lidských kroků, Zákoutí je dnes osada málem vyliďněná. Ústí do silnice u dolnoštěpanické Milety. Snad by si zasloužila název cesta Zlatá, protože Zákoutí v době Jana Lucemburského slynulo výnosnými zlatými horami. Nebo cesta Zasněná, protože je zastíněná větvemi voňavých borovic a modřínů a dá se na ní snít o nepotvrzené legendě, že na Zákoutí bývalo veselo a hlučno, že dobře na čtyřiceti kovadlinkách zde po chalupách horáci vyklepávali cvočky a hřebíčky. Ale lidé toho už napovídali!

„Ne. Téhle cestě se říkalo Německá cesta,“ poučil mě místní písmák pan Petrák. „Po válce roku 1866 se tudy vraceli prajští vojáci domů.“

Tak vida. Vraceli se jistě zlehka, šli přece domů a hlavu si nesli na ramenou celou. Tížili je co, tak to asi byla kořist. Maně si člověk vzpomene na Nerudovy fejetony o pruské okupaci Prahy, docela dobře si dějový popis Nerudova vypravování dovedu prodloužit až sem do Zákoutí. Granátníci s jehlovkami tudy škobrtají k horám, na fasuňcích trénu rachotí hrnce a pekáče, za bataliónem zvláštní oddíl vede psy. Ti štěkají, bouří se, voříškové ze širokého okolí jim odpovídají. Ale ne, ta krásná cesta si nezaslouží, aby vyvolávala představu vojácké a zabijácké, vždyť ani pes se nesmí stát obětí války!

Vrchlabí jsem neměl rád. Asi proto, že jsem tam musel chodit do školy. Zato jsem miloval cestu, která odtud z města vedla pod Žalý do chalupy, která byla mým hradem. Ta cesta začínala už v vrchlabského kláštera. Stráně kolem ní se převlékaly jako marnivé děvče,

hned byly červené ornici nasycenou krevelem, hned si oblékly zelenou košilku, pak si pozvaly křepelku, kolikrát pět peněz se utrží za černavé zrní z žitných klasů, pak si oblékly bělostný plášť a zavolaly sem chasu se sánkami. „Hóp, hóp,“ volali kluci jeden přes druhého, aby si zjednali místo pro jízdu. Dnes je tu nové město z bílých vilek a místo blátivé cesty sem vede tvrdá silnice, ale výše nad Žlutým křížem se už mnoho nezměnilo. Žlutý kříž tu posud stojí. Bývala to první zastávka tkalců, kteří se tudy vraceli od „lifruňku“. Žlutý kříž, památník černého humoru, jehož původcem byl Dorka, tkadlec nad jiné ubohý. Tady se na cestě k domovu zastavil a zavycítal: „Ježíši Kriste, tys mnoho zkusil, mnoho vyterpěl, ale do Harty ke Krenigovi jsi přec jen nekalcoval.“

Nad křížem už hlína dýše svobodně, revokaci dávných putování nevadí ani mocný val nové vodárny. Hřbet cesty je pořád prokvetlý měkkými polštářky z drchničky a chmerku a bílými hlízami křemene, pořád ještě tu zpívá skřivánek a v šípkových keřících cvrlikají střízlíci. Jen širše cesty se změnila. Dříve po ní mohli jít ruku v ruce jen milenci, dnes by po ni mohla vykračovat v šestistupu celá kompanie. Cesta se rozkročila pod koly traktorů a ty nedbají, otisknou-li hrubý vzorek pneumatik ještě širší do měkké ornice, ba namíří si to i po jiné trase, než byla ta, kterou prověřily skřípavé žebříňáky tažené valášky.

Tady se říkalo U vrbiček. Bylo to druhé zastavení. Tkadlec se opřel rancem o vykotlaný kmen některé ze čtyř vrb, setřel si pot a zanaříkal nebo zahromoval, to podle náтуры. Od vrbiček mu nastane nejprudší stoupání. Ty vrbičky tu už dnes nejsou. Traktorem je vytrhli z bahnitě půdy, dlouho tu ležely bez zeleně a bez mízy. Proč? Vždyť nikomu nepřekážely. Kolem je bažina, vodu sbírají cihlové vodojemy. Několik kroků nad vrbičkami je hluboký úvoz zarostlý hlozky a kopřivami, voní tu dobromysl, horáci mu říkají marule, žlutě kvete krevniček (třezalka) a sídlí tu smutek. Ve změti vysokého býlí je utopen kamenný pahýl z kříže. Kdysi jsem na něm dětským prstem objížděl vyrytá písmena J. J. a letopočet. Vtesal je tam pradědeček Jan Janoušek na památku bitvy, která se tu prý odehrála v bramborové válce roku 1778. Srazily se tu prý rakouská a pruská patrola, byli i mrtví. Kdo? Rakouští dragouni, prouští černí husaři? A stalo se to opravdu? Ale v našem rodu se traduje, že prapředek sem přivedl po bitce své děti, aby viděly, jak vypadá válečné pole.

Posedím a pobeseduji s tím prapradědečkem, tkalcem a dřevařem, pytlákem a člověkem božím v jedné skořepině. Poví mi o tom, jak pásal na Žalém kozy a obce, jak objevil podzemní chodbu zahrazenou těžkou mříží, jistojistě ústí tajné chodby ze štěpanického hradu.

Možná že na čelech kamenů v úvoze jsou ještě rýhy s bělavým vrypem. Vyskříplo je kolečko trakaře, na němž jiný předek vezl svazky šindelů a sudových dužin na zámek v Horní Branné, naturální složku poddanského úroku. Hodně se tudy dříve chodilo, dnes se vlil tep života na silnici v Hamrichu.

Třetím postupným cílem je kaplička v Kněžicích. Vlastně byla. Psal o ní Josef Šír, vzpomínají na ni všichni horáci, kteří v ní našli útočiště před lijákem. Prý i životy zachránila. Býval v ní na plechu namalovaný oltářní obraz, ve věžičce visel zvonek.

Tady bude dobře se ohlédnout. Tam dole, to je Vrchlabí. Za mého dětství úzká kotlina

s dvěma řadami domů a domků. Některé byly až k pláči skromné, k nebi se prokousávala jen věž kostela a kláštera a čtyři zámecké věže. Dnes si Vrchlabí vykročilo na návrší po obou stranách Labe, mnohopodlažní obytné domy, nemocnice a škola tě odvedou od vzpomínek do dneška. Je to vůbec možné, aby za necelý lidský věk více než za dlouhé věky? Je možné nemít to město rád?

Co by asi řekl děda? Chodíval po cestách z Vrchlabí na Benecko denně více než třicet let. Poznal by se tu? Jednou mi ukazoval na lánovský kostel: „Bývalo vidět jen špičku věže. Pak celý ochoz, teď už je vidět věž málem celou. Ta země pořád ještě pracuje.“ Podnes nevím, jak si dědovo poznání vysvětlit. Že by opravdu byla „zahraděna“ ta lánovská památka zvýšeným předpolím? Kdo ví?

A už jsme v Kněžicích. V té první chaloupce za lesíkem žil asi rok po svatbě závodník Bohumil Hanč, dnes už to lidé ani nevědí. A ani nevědí, že za Kněžicemi bývala velká bahna a že tam za teplých podzimních nocí tančily bludičky. Všude jich prý bývalo plno. Kam se asi poděly? Můj děda byl muž osvícený, ale světýlka neměl rád. Někdy se na ně díval s Mejvaldem ze Žalého, jak víří nad močálem, a i když stáli na samém prahu chalupy, za nic na světě by se neodvážili písknout. „Ty prašiučky by mohly přilítnout a bůh milej ví, co by mohly udělat.“

Ale jsem klidný, přidal se ke mně tatínkův stín, Je mu asi třicet let a jde za maminkou, na Zlaté vyhlídce bude taneční zábava. Cesta nám rychle ubývá, jdeme po vrstevnici, žádné klesání ani stoupání. Tatínek vypravuje: „Tady na křížovkách jednou kamarád Metoděj zasadil deštník. Bylo nás asi pět, vraceli jsme se z Benecka a bylo nám dobře. Až moc dobře. Metoděj měl nový deštník. Neuměl s ním chodit, pletl se mu do cesty, klopytál přes něj a tak prý, neřáde, zlobíš, zůstaň si pro zlost tady.“ Tatínek ten příběh dovedl vypravovat líp, mně schází prožitek.

A už běžím sám a dohoním asi osmiletého kluka. Bože, vždyť ten kluk, to jsem já sám. „Kluku, není ti zima? Tady se nadarmo neříká Na Sibérii. Vědí to vaši, že jdeš na Benecko?“ „Já jsem jim to vzkázal ze školy po kamarádovi.“ „Nebude s tebou zle?“ „Bude. Ale oni si naši už zvykli. A já na hromy a blesky taky.“

Jdeme. Staré já a mladé já. Ten stateček za Kukaní, říkali jsme tam u Tunlů, už nestojí, ale my ho tam vidíme, jednou při bouři jsme tam stáli na náspi a kousek nad silnicí uhodil blesk do smrku, rozčesal ho na tenké štěpiny. Podnes cítím, jak brněla země. Místo po silnici se dáme starou cestou. Tady nad oupadem stála Janouškova chalupa. V hromadě kamení je střep z majolikového hrnečku. Je na něm zelený květ, jak by ne, je přeče z pytlákovy výbavy. Když vyběhneme ke Zlaté vyhlídce, zapadá slunce. Ještěd, Černá Studnice, Trosky, Kozákov a Bezděz jsou lemovány zlatou čarou, nebe je zlaté a ve výši modrá.

Slyšel jsem písničku, ve které se zpívá o zlaté rybce štěstí. Já jsem ji tu v modrém moři ulovil. A uloví ji každý, kdo bude chodit po cestách svého rodu. A zemře každý, kdo je opustí

Z autorova archivu strojepisných konceptů asi z osmdesátých let.

Netušená krása vnitřku nerostů

ODHALENÁ PRACÍ JAROSLAVA F. Z DOLNÍCH ŠTĚPANIC

ARAGONIT

naleziště: CZ, Sokolovsko, Karlovarsko

tvrdost: 3, 5–4 (Mohse)

barva: pestrá, žlutá, bílá, šedá, zelená

velikost: 67 × 22 mm

užití: v duševní rovině učí trpělivosti a vstřícnosti, bojuje s přecitlivostí, napravuje nevyváženost, zejména křeče pramenící z vnitřního neklidu

zpracování: řezání, broušení, leštění, JF

ARAUKARIT (ZKAMENĚLÉ DŘEVO)

naleziště: CZ, Jaroměř, St. Paka vrcha, Podkrkonoší

tvrdost: 5, 5–6 (Mohse)

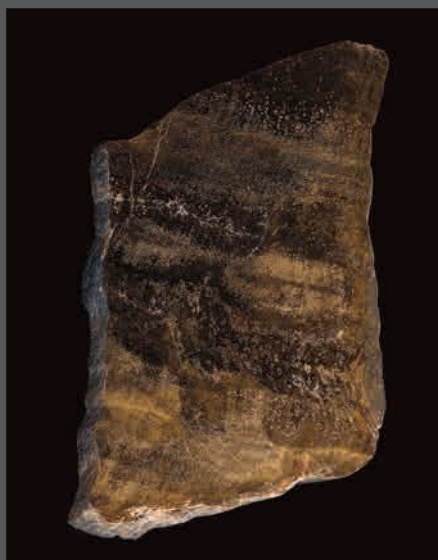
barva: černo-hnědá-žlutá s kresbou dřeva

velikost: 65 × 38 mm

použití: šperkařství

užití: působí příznivě na slovní vyjadřování myšlenek; usnadňuje odprošťování od starých vlastností ustrnulého způsobu uvažování

výroba: řezání, broušení, leštění, JF

EDDA

CWP

XIV. ROČNÍK

ZÁVODY AUTOMOBILŮ DO URCHU 2021

JEZDCI ■ REKORDY ■ TRATĚ ■ HISTORIE ■ STATISTIKY

Benecko 3.-5. září 2021

UAMK

Naším legendám Josefovi Srnskému, Jifimu Hákoví, Ivo Královi a Tomášovi Hankovi věnovali Karel a Bára Součková

KALENDÁŘ 2021

1	AUTODROM MOST	???
2	RABYNĚ	23.4.-25.4.
3	MAKAROV	7.5.-8.5.
4	KOYNĚ-KORÁB	4.6.-6.6.
5	SUIJANY RADOTÍN	25.6.-26.6.
6	BABA-SLOVENSKO	9.7.-11.7.
7	PRACHATICE	6.8.-8.8.

9	JEMNÍKY	20.8.-22.8.
9	BENECKO	3.9.-5.9.
10	ŘEUNICE	17.9.-18.9.
11	BOZKOV-CIMBÁL	1.10.-3.10.

REVIVAL
XII.
RALLYE BEROUČKA

10.4.-11.4.

REVIVAL
I
RALLYE PRAHA

29.10.-31.10.